De Baetyliis

Dissertatio inauguralis
quam consensu et auctoritate
amplissimi philo
in Alma litterarum universitate
Fridericae Guilelmae
ad summo
rite cape

Die 14. M. Augusti A. 1854
H. L. Q. S. publice defendet
Auctor

Ludovicus Boe
Dre

Adversarii Erunt:

F. Schultz, Phil. Dr.
C. Euler, Phil. Dr.
A. Walter, Phil. Dr.

Berolini. 1854

Augusto Boeckh
viro Illustrissimo et Magistro Carissimo.

Hasce studiorum primitias sacras e

voluit

auctor.

Quaecunque in scriptis quum veterum tum hodiernorum auctorum antiquitatis studii peritorum de baetyliis dispersim nobis tradebantur, tantum aberat ut prode
naturam, cultumque eorum de
que origine ac notione hominum eruditorum sententiae etiamnunc in contrarias parte
quoque temporibus, qui huic argumento lucis aliquid afferre studerent: quo
studium antiquitatis nec non linguarum et orientalium et occidentalium, vel ad historiam naturalem pertinente
quidem baetyliorum satis ex
quidve significet secundum loco
et profanis de ea re nobis tradito
conabor.

Saxa quaedam ab omnibus fere po
re culta, ac plerumque pro numinibus ipsis, certe pro simulacris deorum habita, graeco nomine βαίτυλοι sive βαιτύλια, latine quidem baetylia sive betuli dicebantur, cf. Plin. hist. nat. 37. 9, 51. In fragmentis Sanchuniathonis rerum Phoeniciarum scriptoris, per Philonem Byblium graece versis, apud Eusebium in prae
evangelicae lib. 1. 10. ex
commemoratur, de quo v. infra. Ibidem unum quatuor filiorum, quo Βαίϑυλον vocatum e
niathon. Cum pergit auctor no βαιϑύλια, sive lapide ἐπενόησε ϑεὸς Οὐρανὸς βαιϑύλια, λίϑους ἐμψύχους μηχανησάμενος. — Bochartus, Phaleg et Canaan lib. 2. cap. 2. p. m. 707 notionem graecam λίϑους ἐμψύχους male conversam ex lingua hebraica habere voluit, interpretem in verbis Phoenicii scriptoris ipsis אבנים נפשים abanim ne אבנים נשפים abanim

ne
lapidibus animatis assumere debebit; cf. de
dieux fétiche
le
le
loco quem mox commemorabimus, Gene
tamen inter judice
βαίτυλον illum lapidem e
obvolutumque et lacte oblitum Saturno marito suo loco Jovis recentis a partu in Thaumasio monte Arcadiae devorandum dedisset — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ δοθεὶς λίθος τῷ Κρόνῳ ἀντὶ Διός. — Etymolog. Magn. — βαίτυλος ἐκλῆθη ὁ λίθος, ὃν ἀντὶ Διὸς ὁ Κρόνος κατέπιεν · εἴρηται δὲ, ὅτι ἡ ῾Ρέα βαίτη αἰγὸς σπαργανώσασα τῷ Κρόνῳ δέδωκεν. — Priscian. lib. 1. Abdir genus lapidis. lib. 5. Abdir deus e
pis, quem Saturnus dicitur devorasse pro Jove, quem Graeci βαίτυλον vocant. — Secundum hanc fabulam, de qua v. Ste
a. v. Θαυμάσιον. A
theog. v. 467. seqq. Ovid. fast. 4. 205. mythographi βαιτύλου nomen satis ex βαίτην, pellem caprinam, putaverunt. Maxima fuit inter homine
derivandum sit a graeca voce βαίτη, uti mythographi contendunt, an ab antiquissimo originis ve
jam supra citato, Gene
notissimum illud somnium, quo angelo
de
statuisse narretur, quem בית־אל beth-el, h. e. domum dei vocavit. Ex illo beth-el ortum e
argumentis hoc defendi po
afferri po

pria graeca, ex linguis quae dicuntur Semiticis, inprimis ex lingua
hebraica sumta e
docto
lorum caussis ex
Quanta e
In quam egregium illud Horatianum cadit: — Iliaco
peccatur et extra. — Si re
Rhea Saturno pro Jove deglutiendum daret, cujus supra mentionem
fecimus, po
per eam etymologia baetyliorum a βαίτη ex
fieret, facere non po
liorum nomen ex lingua hebraica a voce בית־אל derivare studet, sequamur, quippe quae multis iisque haud levibus exemplis sublevatur atque augetur. Quis affinitatem vocis hebraicae cum graeca non videt? Nihil ibi praeter flexionem immutatum e
simillimum exemplum existimo, quod offert nomen o
ad mare rubrum siti Βαίσαμψα dicti, quod simili modo ex vocibus
בית־שמש beth-scheme
lib. d. urbibus. Quam in rem probandam varia collegit Bochartus, qui in eo tantum errasse videtur, quod praeconce
rem demonstrare adnixus, periculo
prodidit, qui foetutinis grammaticis delectarentur. Cum Bocharto auctore surgere potuerunt, qui, ut e multis pauca afferam, nomen Ὀλύμπου ab עולמים בו olamimbo, h. e. aeterni dii in eo, derivarent; qui uti Joann. Turnerus in bibl. universal. 15. pag. 53. inter alias ingenii delirantis ine פונת את אש
ponet et e
no
coelo delapsa atque asservandi in templis fanisque ex Oriente in

Graeciam introductus e

ve

in Graeciam translata fuisse, fabula tradit. Phoenicibus pariter ac Hebraeis mo

deorum consecrato

ipsa una cum nomine ex A

ita sint, jam unde veniat litera ϑ in voce βαιϑύλια, uti scriptum e

in fragmentis Sanchuniathonis apud Eusebium l. c. quamquam omne

reliquae versione τ, haud difficile intelligitur, ratione habita originis Phoeniciae vocis βαιϑυλίων. Litera scilicet hebraica ת in בית־אל beth-el, par eademque e ϑ. Nihilominus usum communem in scribendo hoc nomine sequi debemus, qualem mythographi graeci ado

βαίτυλον nomen habere a Batuele, patre Labani, ac βαιϑύλια idem significare quod תרפים theraphim, non e

mont, reflexions critique

1. liv. 2. sect. 3. cap. 2. pag. 65.

A

alterum etiam nomen re

Agadir, cujus de origine multum disputatum e

prorsus remoto. Sunt qui nomen illud per אבן אדיר eben adir h. e. lapis divus, ex

אב אדיר ab adir, h. e. pater divus, ductam. אבן נדר eben neder, e

lapis votivus. Qui originem in lingua sanscritica quaerunt, abadir derivare student a vocibus *abi* et *adir* h. e. in finibus, idem quod terminus. Bochartus vero rem acu tetigisse videtur, nomen abdir ductum e אבן דיר, putans, h. e. lapis rotundus. De immutata litera ן in א conferenda sunt similia exempla, quae lingua graeca praebet, uti accusativ. ϑῆρα pro ϑηρν, δεχοίατο et εἰρύατο pro δέχοιν-

το et εἴρυντο. Contra ea Joann. Conrad. Ste
dissertatione de baetyliis veterum sive de lapidibus unctione numini consecratis, Groning. 1715. Lips. 1724. Brem. 1729. dicit:— Etiamsi Bochartus in Phaleg et Canaan multi varia eruditione probare annitatur, vocem Abaddir ex Phoenicio אבן דיר quod lapidem sphaericum denotet, corruptam e
potero, cum ex aliis auctoritatibus constet, baetylia non semper sphaerica, sed etiam aliarum figurarum fuisse. — Eam quam modo commemoravimus Bocharti o אבן דיר,
sive a lapide sphaerico ducenda, sublevat locus, qui apud Plinium in de
betulo
9. per illas (scil. ceraunias gemmas) quae nigrae sunt et rotundae, urbe
— Cum lapide
rotundo
Hoellingius l. c. contra Bochartum admonet, refellere po
men abadir una cum baetyliis longum per tempus veteribus notum fuisse et po
filiorum Coeli et Terrae Βαίθυλον vocat) ex Augustini, e
Hipponensis e
Miror, quod nominum ab
venerit, habere tuo
abaddire
deo
scimus. His omnibus argumentis satis probasse mihi videor, utrumque nomen lapidum illorum sanctorum, et baetylia et abaddire originem ducere ex lingua hebraica, quam maximam affinitatem cum lingua phoenicia habere, et ex ea ipsa ortam e

fugit, ratione habita te
dicunt, continentur; cf. Augustin. o
198: quod verbum linguae punicae consonum e
permulta et paene omnia. — Id. in quae
istae linguae (Hebraea et Punica) non multum inter se differunt. — Id. in Joann. tractat. 15.: cognatae quippe sunt linguae istae, Hebraea et Punica. — Hieronym. in Jerem. 5. 25: Poenorum lingua Hebraeae magna ex parte confinis e
Punica, quae de Hebraeorum fontibus manare dicitur.

Pertractatis his rebus jam mihi pro
scriptorum in medium proferre, in quibus exempla cultus baetyliorum referuntur. Fere omne
forma baetyliorum de
cultus lapidum sanctorum, sive litholatriae (sit venia verbo!) fuisse videtur, inprimis Phoenicia, Sanchuniathone te
bat, cf. Ro
den, den Hebraeern benachbarten Phoeniciern war die verehrung der heiligen steine be
gegenden: Re
fuisse atque sacro
quem mythographi Phoenicii primum hominem ex quinta stirpe, natumque e genere gigantum fuisse fabulantur, mortuum coluerunt Phoenice
Orientale
bius e τὰς στήλας προσκυνεῖν καὶ ταύταις ἑορτὰς ἄγειν κατ᾽ ἔτος. Emisae (cui hodie apud Arabe
quem po
nis, Romam portare juberet, Herodianus narrat, cf. Herodian. hist.

lib. 5. cap. 3. qui saxum ita de λίθος δέ τις ἔστι μέγιστος, κάτωθεν περιφερῆς, λήγων εἰς ὀξύτητα · κωνοειδὲς αὐτῷ σχῆμα τε καὶ ἡ χρώια μελαῖνα. Διοπετῆ δὲ αὐτὸν εἶναι σεμνολογοῦσιν ἐξοχὰς δέ τινας βραχείας καὶ τύπους δεικνύουσιν. εἰκόνα δὲ ἡλίου ἀνέργαστον εἶναι θέλουσιν, οὕτω βλέποντες. — Qui lapis conspicitur in nummis Romanis Heliogabali et in nummis E
pag. 240. tom. 3. pag. 211. Beger, the
Vaillant, numismata Imperatorum prae
pag. 285-288. Vaillant, numismata a po
127. Beger l. c. nummum affert, cui circumscribitur: SANCTO DEO SOLI ELAGABAL, in quo conspicitur lapis conoidicus, quem circumstant perticae quatuor umbracula sustinente
ru ab equorum quadriga tracto. Herodiano te
in eo lapide humana arte non fabrefactam e
a coelo delapsum haberi, confirmat ille nummus. Herodianus l. c. addit: θεον ἥλιον οἱ ἐπιχώριοι σέβουσι, τῇ Φοινίκων φωνῇ Ἐλαιογάβαλον καλοῦντες. — Atenim vero primordia e
sint, dubitandi datur occasio, ita ut multiplex sensus admittatur. Zoëga, de usu atque origine obeliscorum ex
deum Terminum אל גבל el gabal. Salmasius et Casaubonus in notis ad Lampridium interpretantur: deum montis. Bochartus l. c. et Joann. Seldenus de diis Syriis syntagm. pag. 220. seqq. conjiciunt nomen Elagabali, graece Ἡλιογαβάλου exortum e
ve Agalibaal, i. e. deus rotundus, quam notionem re
Ciceronem de nat. deor.: deus rotundus, circularis aut volubilis, ut dicebant ii, qui sphaeram mundi deum sentiebant. Radix hebraica גלל galal, denotat idem quod latinum: volvere. Quod consentit cum conjectura Bocharti supra discussa de origine nominis abaddir, quod ex אבן דיר h. e. lapis rotundus, corruptum e

Pe
templo Cybele
Sibyllinis, Romam transportatus e
coelo cecidisse et pro simulacro deae habitum e
in libro qui inscribitur de bellis Annibal. cap. 56. et Dio Cassius 16. 33. edit. Reimar. pag. 313. quem Arnobius advers. gent. 6. 196. 7. 253. ita de
manu sine ulla impre
angellis prominentibus inaequalis. — Prudentius, hymn. 10. 155. huic baetylio effigiem humanam attribuit: Lapis nigellus evehendus e

Muliebris oris clausus argento sedet. —

Claudianus de raptu Pro
Cybele
— Cf. Bancir [Banier] sur la mère de
et d. B. L. tom. 5. p. 244. Falconnet diss. sur la pierre de la mère de ἀπὸ τοῦ
πεσεῖν nomen acce
Herodian. 1. c. 2. docent, Herodian. l. c. αὐτὸ τὸ ἄγαλμα διοπετές, ὡς λέγουσι... τοῦτο δὲ πάλαι μεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθῆναι λόγος εἴς τινα τῆς Φρυγίας χώραν · Πεσσινοῦς δὲ ὄνομα αὐτῷ. τῆν δὲ προσηγορίαν λαβεῖν τὸν τόπον ἐκ τοῦ πεσόντος ἀγάλματος καὶ πρῶτον ἐκεῖσε ὀφθῆναι. — Quid veri insit tam levi etymologiae si quaeritur, Graecis numquam studio inquirentibus, unde nomina sint ducta, fidem habendam non e
inter omne
baetyliorum nominis deducenda nobis se praebuit. Nomen urbis Pe Πισινοῦς, Πεσινοῦς,
rectius derivatur a voce hebraica פסא pissa (ἁπαξλεγόμενον P

16.) i. e. abundantia, a radice פשה passa, se diffundere, aram. פסא, chald. פסה.

Jam ad cultum lapidum, quali Graeci utebantur, venimus, cujus a rerum scriptoribus multa referuntur exempla. Fere omnibus numinibus plus minusve baetyliorum Graeci consecraverant, quibusnam inprimis, mox videbimus. Photius bibl. vit. I τῶν βαιτύλων ἄλλον ἄλλῳ ἀνακεῖσθαι θεῷ, Κρόνῳ, Διί, Ἡλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, confirmat. In templo Gratiarum Orchomeni lapide

regis a coelo delapsi colebantur, vid. Pausan. 11. 38: Ὀρχομενίοις τὸ ἀρχαιότατον τῶν Χαρίτων ἐστιν ἱερόν. τὰς μὲν δὴ πέτρας σέβουσι τὰ μάλιστα. καὶ τῷ Ἐτεόκλει φασὶν αὐτὰς πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. — A

Aego

tiunt, multo

Ly ἀφ᾽ οὗ ἐν Αἰγοσποταμοῖς ὁ λίθος ἔπεσεν. — Diog. Laërt. 2. 10, 12: φασὶ δ᾽ αὐτὸν (Ἀναξαγόραν) προειπεῖν τὴν περὶ Αἰγοσποταμὸν γενομένην τῶν λιθῶν πτῶσιν, ὅν εἶπεν ἐκ τοῦ ἡλίου πεσεῖσθαι. — Aristot. d. meteor. 1. 7. Plin. h. n. 2. 38: celebrant Graeci Anaxagoram praedixisse, coele

diebus saxum casurum e

8. — Quo tempore ceciderint illi lapide

inter olympiadem 72. 73. et 74. Ce

apud vetere

phy

alii. Athenis in templo Veneris Uraniae, quam ferebant Parcarum vetustissimam, lapis erat instar Hermarum pro simulaco Deae habitus, cf. Pausan lib. 1.: Οὐρανίας ἄγαλμα τετράγωνον κατὰ ταῦτα καὶ τοῖς Ἕρμαις. — Baetylus quidam in gymnasio Abydeno longum per tempus colebatur, quem eundem e

Cassandriae sive Potidaeae viderat, verisimile habent non nulli, Plin.

h. n. 2. 58: colitur lapis et Cassandriae, quae Potidaea vocitata
e
comete quoque illis noctibus flagrante.

Praeter illa quae modo enumeravimus saxa, quae ipsis verbis de coelo delapsa praedicabantur, multorum aliorum similium lapidum apud vetere
simulacro numinis cujusdam habebantur. Fere omne
conoidico
monumentis delineantur, dilucide perspicimus; cf. Pellerin, recueil de médaille
de
712. Vaillant, numm. imperr. prae
— Eckhel, doctr. numm. 3. p. 711. Uti antea Gratias sub forma lapidum cultas e
fuisse apud The θεῶν οἱ Θεσπιεῖς τιμῶσιν Ἔρωτα μάλιστα ἐξ ἄρχῆς, καί σφίσιν παλαιότατον ἄγαλμα ἐστὶν ἀργὸς λίθος. — A
cipporum culta, idem docet auctor 3. 20: κίονες ἑπτὰ κατὰ τρόπον οἶμαι τὸν ἀρχαῖον, οὓς ἀστέρων τῶν πλανητῶν φασὶν ἀγάλματα.

Simulacrum Jovis Casii in templo Laodiceno erat lapis quidam, quem statuisse dicebatur Juppiter Cy
in Aegy
medio templo po
quo vid. Creuzer Symbolik 3. 5. 105: Juppiter wurde selb
stein verehrt. Das war der Ζεῦς Κάσιος, al
kegelförmiger stein vorge

De baetylo in templo Del
in excordio de eo dictum e
Cassandra Jovem appellat δίσκον μέγιστον, ratione certe habita for-

mae sphaericae, qua lapis ille praeditus erat. Celeius cognomen fuit, quod Juppiter a Cegeatibus rece
te
lissima Syriae urbe sub lapidis imagine cultum e
te
tradit. Pausanias in Corinthiacis lib. 2. cap. 9. de simulacris Jovis Meilichii et Dianae Patroae refert, quae nulla arte facta praedicat: ἐν Σικυῶνι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστὶ Ζεὺς Μειλίχιος καὶ Ἄρτεμις ὀνομαζομένη Πατρῴα, σῦν τέχνῃ πεποιημένα οὐδεμίᾳ πυραμίδι δὲ ὁ μειλίχιος, ἡ δὲ κίονι ἐστὶν εἰκασμένη. — Huc etiam pertinet umbilicus Jovis Ammonis in templo notissimo oasis Libycae, de quo v. Curt. 4. 7, 23. Simile saxum, quale fuit cippus Dianae Patroae, in templo Laodiceno pro deae simulacro colebatur. Salmasius, divo
Dianae Laodicenae, arbitratus, sublevatur nota quadam Casauboni, lapide
J
Lapide
adyto suo, in quo Ore
in Achaicis narrat, ante aedem Dianae Λυκείας jacere lapidem quemdam sacro
quo templum, e
circumscriptis: ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΠΕΤΡΑΙΑΣ. vid. Pausan. in Phoc. cap. 24. Pharense
mulacris coluerunt, quibus Mercurio consecratis nomen erat ἕρμακες sive ἑρμεῖοι λόφοι, quia illis Mercurius periodo
de quorum nomine et cultu cf. Hom. od. 2. 471: ὅτι ἑρμαῖος λόφος ἐστίν. — Antholog. Graec. e Ἱερὸν Ἑρμείῃ παραστείχοντες ἔχευαν Ἄνθρωποι λίθινον σωρόν. — Quid quod ipsa oracula Sibyllina fictitiam horum tumulorum lapideorum religionem ex Κἂν πάρ᾽ ὁδοῖ-

σι λιθῶν συνχρώματα ταῦτα σέβεσθε. — Pausan. 7. 22. τούτους σέβουσι νοὶ Φαρεῖς ἑκάστου θεοῦ τινος ὄνομα ἐπιλέγοντες · τὰ δὲ ἔτι παλαιότερα καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι τιμὰς θεῶν ἀντὶ ἀγαλμάτων εἶχον ἀργοὶ λίθοι. — De Hermis cf. H. Alexandri ex

vol. 5. p. 722. Schildium de Chaucis 2. 3. Eberhard. Feithii antiqq. Hom. 1. c. 3. Creuzer, symbolik u. mythol. 1. 5. 55: 'früher al die eigentlichen hermen vertraten steine die stelle der cultusbilder, vom himmel gefallene, ge

tum Amazone

dedicaverunt, quem A

εἴσω δὲ μέλας λίθος ἠρηρεῖτο Ἱερός, ᾧ ποτε πᾶσαι Ἀμάζονες εὐχετόωντο. — Alia simulacra deorum rudia ac deformia erant exempli gratia saxa, quae in templo Hyetti in Boeotia Herculem et Amorem The

Alexandrinum Junonis Argivae statuam κίονα dicit vel columnam, notante Scaligero ad Eusebium. Bacchus eodem te

forma cultus. Paeonas discum pro Sole adorasse docet Harpocrate Cappadocibus fuisse montem καὶ θεὸν καὶ ὅρκον καὶ ἄγαλμα, scribit Maximus Tyrius in dissert. 38. Getas sive Daco

instar numinis coluisse, ex Strabon. lib. 8. constat: παρὰ δὲ τοῖς Γεταῖς ὁ ἱερὸς ὠνομάζετο θεός · καὶ τὸ ὄρος ὑπελείφθη ἱερὸν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως. — Clemens Alexandrinus multifariis exemplis docet, columnas olim a Graecis pro simulacris cultas e

7. 713. πάντα λίθον τὸ δὴ λεγόμενον λιπαρὸν προσέκουν. κίονας ἵσταντες πάντες οἱ παλαιοὶ ἔσεβον ὡς ἀφιδρύματα τοῦ θεοῦ. — Quid quod urbe nonnullae, si Kanne erste urkunde der ge

lapidum sanctorum nomen acce Μονογίσσα

o

Byzantino te γίσσον lapidem omnino, apud Graeco

saxum quoddam mollius denotat. Alterum o
obtinuerat Λᾶς. Simili modo Hernici juxta etymologiam grammaticorum nomen suum duxerunt a voce Marsica: herna i. e. lapis, pariter ac Saxone
qui licet. In Paeonia Λαινοι nomen derivasse dicuntur a voce: λᾶς. De A
1. 44: ἔστιν ἐν τῶν Μεγάρεων γυμνασίῳ ἀρχαίῳ λίθος παρερχόμενος, πυραμίδος σχῆμα οὐ μεγάλης · τοῦτον Ἀπόλλωνα ὀνομάζουσι Κάρινον. — In eo, quod Seldenus, de diis Syriis, ex Suida atque He
statuam A
de
Cybeli consecratum et baetylum Del
e
colebatur, ubi antiquissimum ac celeberrimum e
dicitur, cf. Hor. od. 1. 30, 1. Virg. Aen. 10. 51. Tac. hist. 2. 3. — Statuam Veneris in templo Paphico nulli alii rei assimilari po
lis et illa conspicitur in nummis Drusi apud Patinum, Trajani apud Tristanum. Antiquissima deae imago lapis modo umbilici modo coni similis erat, quem ne quis aërolithum e
et inprimis Lenz monent. Tac. hist. 2. 3: simulacrum deae non effigie humana, continuus orbis, latiore initio, tenuem in ambitum, metae modo ex
Cy
colitur. — In nummis Cy
sunt, quorum medius et is quidem altissimus statuam Veneris ipsam ex
dicitur, unde Venus Γόλγων ἄνασσα praedicatur. Cf. Eckhel, doctr. numm. vett. 3. 86. Falconnet, de

d. B. L. tom. 6. pag. 258. Guigniaut, la Vénus de Papho
temple, Paris 1827. 8. Reinhard, ge
2. G. Lenz, die göttin zu Papho
quo
aliud e
verisimile e
diversissimis et nominibus et formis uteretur. Po
litholatriae Christianis etiam temporibus florente dicendum erit, no
ad hunc Veneris lapidem revertamur nece
quod hucusque crux interpretum erat, ex
originis illius cultus.

Jam morem lapidum colendorum, qualis fuit apud Romano
paucis verbis adumbrabimus. Romae quoque lapidibus informibus
honor divinus habebatur, ut manali lapidi vel petrae, quae docente
Fe
pro
tur statim pluvia, eumque quod aquas manaret, manalem lapidem
dixere. In agro Crustumino, te
lucum Martis ceciderat, sacer habitus e
quem ex ro
habeo. Sunt qui contendant, nihil huc pertinere vetustissimum Romanorum usum, uti A
quem Aulus Gellius in noct. Att. 1. 21. jusjurandum sanctissimum dicit. Jo
Romanis jusjurandum fuisse putat per Jovem Lapidem, adeo ut
etiam in proverbium ce
in Capitolio lapis erat. Nonnulli locutionem eam ellipticam e
censent, et qui ritu illo jurarent, silicem lapidem tenuisse haec
verba dicente

bonis e
jurandi formulam ex
Jovi in Capitolio po
cujus multa similia exempla se praebent, non solum Graecis ac Romanis, verum etiam Hebraeis, ceteris, per lapide
lapide
λιθωμόται; eo
sancienda adhibebant, vid. Herod. lib. 3. Demo πρὸς λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες. — Lapide
simulacra deorum, vetere
Zoëga originem formulae jurisjurandi illius in cultu baetyliorum quaerendam e
praemia polliceretur, agnum laeva, dextra manu lapidem tenentem. Huc addi pote
ne Argolidis Inacho lapidem inveniri, haud dissimilem berylli, qui nigrascat, si quis eum manu sumat, qui fal
um. Quorum multo
in hist. Argol. tradit. Mentionem quoque facit eorum Agatho in secundo de fluminibus libro. Kanne, erste urkunde der ge
proverbium no
antiquo illo more vult derivare. Deus terminus omnibus temporibus solo lapide re
haberentur, cf. Ovid. fast. 2.

Termine, sive lapis, sive e
Stipe

Tibull. eleg. lib. 1.

Nam veneror, seu stipe
Seu vetus in trivio florida serta lapis.

Pro

Nullas illa suis contemnet fletibus aras,
  Et quicunque sacer, qualis ubique lapis.

Lucianus in pseudomante Rutilianum notat quendam, si quando λίθον ἀληλιμμένον ἢ ἐστεφανώμενον conspexisset, continuo in genua cecidisse, adorasse, vota fecisse, et pro

tant. divin. inst. lib. 1. cap. 20: lapidem colunt informem atque rudem, cui nomen e

dicitur devorasse. — Nota e QVEI TERMINOM EXARASSIT IPSVS ET BOVIS SACREI SVNTO. Haud ine

coelo cecidisse fertur, unde caele

tylum quemdam fuisse, arte humana paullum transformatum; vid. Liv. 1. 20, 4. Ovid. fast. 3. 373. Virg. Aen. 8. 664. Aërolithorum modo colebatur.

A

rece

fecimus, simillima, tanquam deorum simulacra, quin pro numinibus ipsis colebantur, etiamnunc coluntur. Falconnet l. c. pag. 526. ex hy

commentario ad Jamblichi librum de my

satis adhuc cognito, locum attulit, ubi auctor narrat, in templis saxa quaedam parietibus immissa fuisse, quae petentibus oracula dedissent, quibusque nomen baetyliorum fuisset. Jamblich. d. my Aeg. ed. Thom. Gale, pag. 215: τὰ ἐν τοῖς ναοῖς βαιθύλια διὰ λίθων ἐν τοῖς στοιχείοις προσρασσόντων. — Hoc fere idem e

pariter atque a recentioribus scriptoribus de saxo refertur, quod Meccae in templo, cui nomen e

e

saggio sull' origine, culto, letteratura e co
Maometto. Padova 1798. pag. 21. 24. qua auctor narrat, lapidem illum haberi monumentum I
Arabe
fabulantur e
Abraham, I
o
ad Abrahamum portatum initio lacte et nive candidiorem atque instar solis lucidum fuisse, sed nigrum factum pro
hominum, docet Chevraeus in historia mundi. Bernhardus a Breitenbach in itinerario Hiero
albi et nigri, a filiis Lothi ducere studet, quibus nomen erat Ammon et Moab. Niebuhr, be
paulum mutato lapidis nomine in: Hhadjar-al-assonad. Antonius Martyr in itinerario suo eundem lapidem commemorat. Job. Phil. Casselius in diss. περὶ τῶν λίθων κεκραξομένων ad Luc. 19. 40. part. 1. pag. 15 dicit: fallor, numne huc (scil. in numerum lapidum clamantium) referendus lapis brachtan, sive lapis niger, qui Mekkae in patria Muhamedis summa olim religione colebatur, in media templi Muhamedis sanctissimi, quod pro
ab Adamo ad Muhamedis usque tempora conservatus sancteque cultus fuit. — De Brachthan, alterum ut adeamus fontem, Veneris apud Arabe
sam illam precationis domum in Make, in cujus medio jacere ajunt lapidem magnum, effigiem Veneris in se habentem! — De Brachthan, arabice: benedictus, a radice hebraica בָּרַךְ barach, h. e. benedicere, cf. Hadrian. Reland. d. relig. Muham. p. 155. 174. P. D. Huet. dem. evangel. pro
Moabitarum idolo. pag. 22. Idem, quod Prudentius hymnor. 10. 155.

lapidi Pe
scilicet humanam. De
parmi le
le
avoit inprimé une e
ibid. pag. 710: il n'y a guère lieu de douter, que la fameuse pierre noire si ancienne dans le temple de Mecque, si revérée par le Mahometans, malgré le
de laquelle il
fétiche. — De lapide Veneris Uraniae meminit Pausanias in Achaicis, et Clemens Alexandrinus in Protre
Arot et Marot terram peragrante
atque ob eam causam caelo donata tanquam dea habita e
haec forsan e
Venere Urania confundunt Euro
Brachthan dicto etiamnunc colunt Muhamedani, quod credunt, super eum Abraham cum Hagar coïisse, aut camelum ei alligasse, cum I
in Pano ὁ δὲ ῥηθεῖς λίθος κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης ἐστι, τὸν πάλαι προσεκίνουν οἱ Ἰσμαηλῖται. — Haud supervacaneum e
videtur, nonnullo
quibus conjici po
no
priscis coluisse. informem Arabas lapidem. — Max. Tyr. diss. 38.: certe Palae
— De
quem hodierni Arabe Θευσάρης, τούτ᾽ ἐστι θεὸς Ἄρης ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας · τὸν δὲ γὰρ μάλιστα τιμῶσιν. τὸ δὲ ἄγαλμα λιθός ἐστι μέλας, τετράγωνος, ἀτύπωτος, ὕψος ποδῶν τεσσάρων, εὖρος δύο.

— Suidas Dusaren Arabum confert cum deo Marte: de Graecorum arte etymologica quid sit judicandum jam supra vidimus. Ceterum vid. He
dei Arabici derivante a deo Marte, alii deum, quem Arabe
forma lapidis colebant, Bacchum habent, cui cognomen Dusare
rit. Nihil sermonis graeci in illis verbis quaerendum e
mox demonstrabimus. Origene
hoc confirmant, quo te
atque Urania vocati sunt. Ibidem A
praedicatur, quam Arabe
vero eadem fuit atque Venus. Orig. c. Cel οἱ Ἀράβιοι τὴν Οὐρανίαν καὶ τὸν Διόνυσον μόνους ἡγοῦνται θεοῦς, ἐν οἷς ἡ θῆλυ καὶ τὸ ἄῤῥεν δεδόξασται. — Sunt etiam, qui Deum, quem Herodotus ab Arabibus nomine Urotal cultum e
habeant. Diony
Jovis filium apud Arabe
Ceterum Suidas et He Δουσάρην τὸν Διόνυσον καλοῦσιν οἱ Ναβαταῖοι, ὡς φησίν Ἰσίδωρος. Alterum etiam nomen occurrit in Codin. orig. Constantino θήσαυρος θεὸς σέβεται · Ἄραβες δὲ μάλιστα τιμῶσιν. τὸ δ᾽ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐστι μέγας λίθος τετράγωνος, ἀτύπωτος, ὕψος πόδων ΄δ, εὖρος ΄β, βάθος ἑνός. — Pro Urania et Baccho, vel pro Venere et Sole Herodotus et ceteri rerum scriptore
tum eccle
cf. Herodot. 3. 8. Theo
10. 2. Arrian. ex
34. Philo
ad pro
23. in hunc deum Arabum refertur juxta o
In museo quodam Romano nummus Adraenus, urbis Arabiae Pe-

traeae, re
his verbis: ΑΔΡΑΗΝΩΝ ΔΟΥΣΑΡ, vid. Zoëga, de usu et origine
obelisc. pag. 207. Eodem auctore tre
prae
tum e
probabile facit antiquus inter Romano
numinum barbarorum accipiendi et fovendi. A
pra laudavimus, Dusaren significare dicit: dominum domus, a radice
co ϭⲥⲗⲓⲥ vel ⲭϣϣⲉⲓⲥ. Sunt etiam qui Dusarem affinem e
Jove (Ζεύς) contendant. Ac mihi quidem nomen illud etymon ducere
po דוש dus h. e. deterere, et ארץ arez,
are
Dusare
diversissimarum e
Θευσάρης, Δουσάρης, Θήσαυρος, Dy
e
defenditur, Mercoli deo (i. e. Mercurio) eum honorem adhibere, de
quo supra egimus, rece
lapide
consecrandi. Verisimile
stitionis notissimam lentitiam, in lapide Hadjar-al-Harsowat unum
eorum conservari, quo
scriptore
Hebraeo
nitimis po
traduntur exempla, quibus dilucide perspicitur, Judaeo
mo dece
convertisse. Notissimum e
tum e

negat, dicens, Jacobum non more idololatriae lapidem oleo perfudisse, velut facientem illum Deum, neque ei sacrificasse. – Qua via haec controversia solvi po
in litteris sacris, qui hanc Augustini o
Gene
28. 36. 64.; Numer. 9. 52.; Deut. 29. 17.; 2 Reg. 19. 18.; Je
19., 57. 6.; Jerem. 2. 27., 3. 9.; Ezech. 20. 32.; Dan. 5. 4. 27.; Habac. 2. 19.; Actor. 17. 29.; A
Mo
nus ediderunt, satis probant, apud Hebraeo
po
rem et divinum paene cultum po
lapidibus maxime gemmis habuerint, elucet ex eo, quod de pontificis maximi Hiero אורים תומים urim et thummim dicitur, h. e. lux et fas, quo tanquam oraculo utebantur Judaei. Ex illa superstitione permulta transferebantur in cultum deorum ut apud Graeco
quibus ruina reipublicae et morum ince
vim pro
Gemmarum, quibus thorax pontificis maximi excornatus erat, nomina haec sunt: Le
(lapis quidam so
Barecheth (zmaragdus) – No
phirus) – Zahalom (jaspis) – Charsis (chry
(onyx) – Jaspe (beryllus) – Praeter librum E
sive thorace adhuc ex
ebraicorum tom. 2. pag. 481. Ab Hebraeis haec superstitio ad Graeco
quorum non pauci rerum naturalium scriptore

magica secreta lapidibus maxime gemmis insita narrant. Achate amorem conjugalem augere, jaspis sacra jucunda ac sacra facere, amethy
lapis alectorius mirificus habebatur, quem in stomachis gallorum vel in jecinore inveniri fabulabantur Graeci. Idcirco non mirum e
Diogenem Laërtium notare, Thalem principem philo
siorum rerum naturalium peritissimum magnetem vita praeditum habuisse, quem Plinius et ipse tam multo tempore po
vivum appellat. Judaeis magnete

Jam pervenimus ad discrimen ex
gno
re
tilia, quibus omne
utebantur ad mala eludenda et bona paranda. Tale
virtute divina valere, affirmabant superstitio
miracula vel potius fabulo
consilio dicit, omnem lapidem vaticinari, si sit oleo perfusus: πᾶς λίθος χρησμωδεῖ, ὃς ἂν ἐλαίῳ περιχύθη. Inquirentibus nobis caussam, qua adducti vetere
jam obviam currit illud Ciceronis de natura deorum lib. 1. qua dicit, eo
humanae cultum redundaret. Baetylia minora jam antiquissimis temporibus oraculorum naturam obtinuisse, ex Heleni vatis exemplo intelligi licet, qui cum lapidem illum, quem donum A
tradunt, manibus contriverat, oracula ab eo acce
Orphei λιθικά sive de lapidibus liber docet, quem si Orpheo ipsi attribui po
e λιθικά:

ὅπποτε γὰρ μὶν πάγχι καμῆς ἐν χείρεσι πάλλων

ἐξαπίνης ὀρσῇ νεογίλου παιδὸς ἀΰτην

μαίης ἐν κόλπῳ κεκλήγοτος ἀμφὶ γάλακτι.

Ibidem lapis σιδηρίτης appellatur, quem poëta et ipse lapidem sagacem et animatum vocat. Conferendi sunt cum his λίθοι ἔμψυχοι, אבנים נפשים abanim ne

et quo λίθους ἀληλιμμένους, sive אבנים נשפים abanim ne

pide

de sancto Heleni vatis lapide locus, una cum altero, quem jam commemorabimus, po

et baetyliorum (minorum lapidum) originem proderit. In bibliotheca Photii, pag. 1048. qua e

continetur, narratiuncula quaedam de Eusebio medico re

baetylio ad similem modum oraculorum et amuletorum utebatur. Damascius in vita I

secum ge

addictum, figurae sphaericae, diametro dodrantali, coloris subalbidi, rubris litteris inscriptum. Quo lapide tamquam oraculo usus e εἶδον τὸν

βαίτυλον διὰ τοῦ ἀερὸς κινούμενον · qua de re I

conjicit: εἶναί τινα δαίμονα κινοῦντα αὐτόν. — In templo Solis Heliopolitano (quam urbem hodie quidem in ruinis dirutam no

Baalbek vocant) Deum Solem oraculum celeberrimum habuisse, a quo Trajanus imperator de bello Parthico, consilium quae

te

magni secundum Phavorinum rectificati certe illustrissimus illorum baetylorum minorum in singulari citatur his verbis: βαίτυλος λίθος γενόμενος κατὰ τὸν Λίβανον τὸ ὄρος τῆς Ἡλιουπόλεως. Multa ibi videntur fuisse baetylia, nam Damasc. vit. I

1048. dicit: ὅτι κατὰ τὴν Ἡλιούπολιν Συρίας εἰς ὄρος τὸ τοῦ Λιβάνου τὸν Ἀσκληπιάδην ἀνελθεῖν φησὶ, καὶ ἰδεῖν πολλὰ τῶν λεγομένων βαιτυλίων, περὶ ὧν μυρία τετραλογεῖ ἄξια γλώσσης ἀσεβούσης · λέγει δὲ καὶ ἑαυτὸν καὶ Ἰσίδωρον ταῦτα χρόνῳ ὕστερον θεάσασθαι. – Simile oraculum Heliogabali Emisae fuisse videtur. Sanchuniathon in historiae fragmento apud Eusebium ex

tiquissimum Phoenicum numen, Coeli Terraeque filium creditum: et inter baetylia, minorum gentium deo

non magnae molis re

et futura prae

secuti Fridericus Muenter, über die vom himmel gefallenen steine baethylien genannt, aus dem Dänischen übersetzt von Joh. Ambro Markussen, Co

dän. Ge

βαίτυλον et βαιτύλιον: item Friedrich von Dalberg, über den meteorcultus der alten, Heidelberg 1811. 8. inter Βαίτυλον, Phoenicum deum, atque βαιτύλιον distinguendum e

quae maxime lapidibus vire

fuisse, probat locus a Thom. Gale in editione Jamblichi libri de my

allatus: δαίμονες ἐξ ἀερὸς καὶ γῆς θέλγονται οἱ μὲν τοῖς λίθοις, οἱ δὲ ταῖς βοταναῖς. – Proclus in libro qui inscribitur de magia, daemone plus cognationis cum lapidibus quam cum plantis habere, affirmat. Similem O

notat Plinius A

de

Ako

Calco

jam in nominibus ipsis ex

tiae in cingulo baetylia minora, certe pro amuletis, tulerunt. Ex Gene

vel idolis magicis, תרפים theraphim dictis, tantum habuisse honorem, eorumque tam cupidam fuisse, ut patri Laban raperet et secum ferret. Qui cum Fourmonte l. c. nomen baetyliorum derivant a Batuele, baetylia eadem e תרפים. No

similitudinem in eo quaerimus, quod utrumque idolum, et baetylus et theraphim, rude

temporibus spe et cogitatione quae

orientale

quorum maxime notandi sunt Idumaei sive Edomitae; cf. Zoëga, d. us. et orig. obelisc. pag. 241. Plerique originem ad alio

quorum inprimis Montfaucon, antiquité ex

cul

divinam tribuit iisque tanquam merce utebatur, in sectas gno

Valentinianorum et Basilidianorum confert, cujus sententiam tam duram comprobare non po

rifica haberentur et venderentur: quamvis concedendum sit, hanc superstitionem quae usque ad quartum vel quintum saeculum duravit, magna ex parte in doctrina illorum hominum po

nolentibus ipsis, auctam e

men, antea inauditum, usitatissimum po

Basilidis verbis ducebatur, quippe qui in voce ἄβραξας numerum 365 contineri docuisse dicitur. Literae scilicet singulae vocis ἄβραξας significant singulo α re β 2, ρ 100, α 1, ξ 60, α 1, ς 200, qui numeri si adduntur, summam formant 365, quem my

numerus dierum communis anni continetur. Talium iso

quae dicuntur, multa sunt exempla, ut apud pagano

trina sectarum Christianarum. Totidem deo
continet, e ἀβραξας
complecti studebat. Innumeris lapillis, qui pro amuletis servirent, hac literae inscriptae erant, qua de re J. C. Scaliger notat: vetere haeretici, prae
quae hodie in antiquariorum loculis asservantur, cum eorum Deo ΑΒΡΑΞΑΣ. Memorant hunc Gno
et Irenaeus adv. haeret. 1. 23. E
te
producit. Multi alii in codice sacro loci prae
tur. De amuletis, talismanibus, phylacteriis, o
baetyliis, et quaevis sint alia rerum similium nomina, ut ἐπάρτημα, περιάμνα, ἀποτροπαῖον apud Graeco בית־נפש beth-ne
animae, apud Hebraeo
vers. 1018.; Plin. hist. nat. 11. 28., 20. 9., 30. 11. 15., 34. 15., 37. 3. 9.; Plutarch. d. I
s. 152: 'die תרפים gehören zum sabischen (die ge
aberglauben. Mehrenteil
Idcirco theraphim, (a radice syrica תרף tharaph, i. e. percontari, inquirere) huc pertinere, negant quidam, ex 1 Sam. 19. 13. 16. idola illa humana facie praedita fuisse conjiciente
multis, lapide Pe
sub nomine *telafim*. No
culte etc. Romae in pede montis Palatini, in latere o
sus Tiberim, lapis quidam, forma baetylorum simillimus cernitur, quem po
tanquam oraculum instar illius Heleni et Eusebii baetyli habebatur. Memoriam baetyliorum po
conservatam fuisse, proverbio probatur, quod re

A κἂν βαίτυλον κατέπιες. quod significare videtur: et
habita sine dubio ratione fabulae, quam supra commemoravimus,
de lapide, quem Rhea Saturno pro Jove devorandum dedisse dicitur. Contra hanc o
secuta, proverbium illud ita ex
quin no
singulorum verborum torquens, ut rem arduam, minusque nobis
gratam, contra animi sententiam eo ex
que in illo proverbio lapidem quemvis denotare. Omnem lapidem
inunctum adorare, in proverbium abiisse, docet Jo
polymathiae dissert. 37. ac de iis usurpatum e
sine judicio erga quo
philo
vel aërolitho quodam: Μηνίππος ἡμῖν διοπετῆς πάρεστιν ἐξ οὐρανοῦ. —
Hic informium rudiumque saxorum cultus diu duravit, ipsaque
pleb
probatur, quae Ivo Carnotens. part. 11. cap. 38. de capite concilii
Nannetensis agens, affert, quo funditus effodi jubentur lapide
in ruino
Agathensis, quo statuitur, perscrutandum e
ad arbore
faciat. Tanta erat vis litholatriae, ut saecula multa perduraret!
Quid dicam de supersitione, quam vetere
occidentale
sit, contra etiamnunc floreat? Quis e
illud famo
Sarazenorum donata erat, qua mortua Carolus magnus uxoris dilectissimae lapidem mirificum obtinuit: de quo nuperrime serio in actis

publicis referebatur, quem antea celeberrimus poëta Anglicus Lord Byron, nunc quidem Ludovicus Napoleo, Francogallorum imperator

po

animo perpendamus, no

e

unctum et consecratum, interjecto temporis intervallo, pro basi adhibitum fuisse statuerent, cui arca foederis impo

Theodor. Hasaeus in dissertatione de lapide fundamentali arcae foederis, refutat. Curio

qui regni amplitudinem augere dicebatur, in Scotiam pervenisse ajunt quidam, uti e versibus his elucet:

Ni fallat fatum, Scoti quocunque locatum
Invenient lapidem hunc, regnare tenentur ibidem.

Anno vero 1297. Scotis a rege Angliae Eduardo 1. sub pote

redactis, lapis ille miraculo

rerum — in templo We

adjectis:

Si quid habent veri vel Chronica, cana fide
Clauditur hac cathedra nobilis ecce lapis,
Ad caput eximius Jacob quondam patriarcha
Quem po
Quem tulit ex Scotis spolians quasi victor honoris
Edwardus primus, Mars velut omnipotens,
Scotorum domitor, no
Anglorum decus et gloria militiae.

cf. Georg. Buchanan, histor. rer. Scoticar. libr. 8. p. 251. De baetyliis, talismanibus, amuletis etc. multi existunt libri, quorum

titulo
argumenti nimis abhorreat a re, quae hoc libello e
traité de
Loe
1697. 4. — P. F. Arpe, de prodigio
talismane
den talismans, Soorau 1763. 8. — Ge
kunst, o. o. 1792. 8. — Fictuld, probierstein, Dre

Qualis fuerit cultus baetyliorum, quibusnam caerimoniis exornatus, partim ex iis, quae jam protulimus, elucet. Reliqua addemus. Lapide
ti, coronati, adorati sunt. De lapidibus unctis cf. J. J. Bellermann, über die alte sitte steine zu salben. Erfurt, 1793. et Theo
character. eth. cap. 17.: καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν τοῖς τριοδοῖς παριῶν ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν καὶ ἐπὶ γόνατα πεσῶν καὶ προσκυνῆσας ἀπαλλάττεσθαι. — Siculus Flaccus d. cond. agror. p. 5: quum termino
collocabant proxime ea loca, quibus fo
ungento, velaminibusque et coronis ornabant. — L. A
enim justius religio
redimita, aut spelunca frondibus adumbrata, aut quercus cornibus onerata etc. vel lapis unguine delibatus. — Arnobius: Si quando conspexeram lubricatum lapidem et ex olivi unguine sordidatum, tanquam ine
am. — Lucian. concil. deor.: πᾶς λίθος χρησμωδεῖ, ὃς ἂν ἐλαίῳ περιχύθη. — Prudent. c. Symmach.:

Lapis illic.

Si stetit antiquus, quem cingere severit error Fasciolis.

Lucret. lib. 5. Velatum vertier ad lapidem, idem e

lapide
unum saltem in finibus e
— Minutius Felix in e
minem domi forisque lateri tuo inhaerentem sic in hac imperitiae vulgaris coecitate de
patiaris impingere, effigiato
defendit Augustinus, more idololatriae lapidem non perfudisse oleo, velut facientem illum Deum, neque adorasse neque ei sacrificasse. Lucianus in pseudomante narrat, Rutilianum, si quando conspexisset lapidem unctum vel coronatum, continuo in genua cecidisse, adorasse, vota fecisse et pro
appellat baetylo λίθους ἐμψύχους, quo
correxit in lapide λίθους
λιπαρούς, lapide

Antiquissima apud Graeco
mihi videntur in multis fabulis, quae a poëtis rerumque scriptoribus de permutationibus deorum atque hominum in lapide
quibus o
edam inferiora, vel daemone
et arboribus. Huc pertinet mythus omnium notissimus de Deucalione et Pyrrha, qui ex lapidibus po
po
nem redactum fuisse traditur. Accedunt fabulae mythographorum, quas magna ex parte ab antiquitate traditas acce
mutationibus, exempli gratia, Batti per Mercurium in lapidem Lydium, Celmi per Jovem in adamantem, Phaëtontiadum per deo in succinum, Erycis aliorumque Phinei comitum per Perseum in lapide
de, cui nomen e

mulieris cujusdam, quam assumta facie ab
mutatus e

Jam pauca nobis addenda sunt de cultu lapidum apud alio
ter ho
at non satis ex
ferunt Meiners, allgemeine ge
Zoëga de usu atque origine obeliscorum pag. 196. Exempla litholatriae, qualis apud pagano
scriptoribus, quorum de Mogolibus et Seribus vid. I
de Mo
111. — de Buraetis, Georgi, be
reichs, Petersburg 1776. s. 318. — de Jacutis, Sarytr
das nordö
tom. pag. 27. — de Lapponibus, Regnard, reise nach Lappland, im 6. band der sammlung von reisen, s. 321. — Schefferi Lapponia, cap. 7. pag. 93. cap. 9. pag. 104. — Haeg
voyage
A. Georgi al
Rogerius, new eroeffnete
— Tavernier, reisebe
a new account of the east Indie
— de Tunkine
boine
3. 2. — de Peruvianis, Aco
occidentale
v. Humboldt, vue
et Afris, de Bry de
orient. pag. 21. — de Guineensibus Afris, Haeg
voyage

1. cap. 4. . 4. — Quorum omnium fere auctorum de
modo litholatriae et de forma ac colore lapidum consentiunt cum iis, quas jam ex
cultum Hamilton l. c. de
ceterum deformem et nigri coloris. — E
nacodom, quod simulacrum sub forma rudis saxi colunt Siame
Deus 'Tlaloteuctli,' ut diligentissimus animadversor Alexander ab Humbold ob
lapidum colitur, qui 'teotetl' h. e. divini dicuntur. Hindo
Fridericus a Dalberg l. c. urbe Ne
Mahadevae, amoris et procreationis dei, saxum nigrum venerari. In pagoda sive sacello Puravattam vel Pervuttum dicto lapis stat coniformis, quem 'Mali-kardi' dicunt, cf. Mackenzie's reise, tom. 5. s. 20. Narsingense
in sacello po
advers. Muhamedano
bis anno lapidum tumulo
adorasse, refert. 'Ado
crum habebant, in quo ignis sacer 'ale
Atui, una ex insulis Sandwichianis lapis quadratus Tongoroae deo tutelari consecratus fuit, cf. J. Cook. lib. 3. cap. 11. Exemplum, quod ad probandum apud Frisio
Zoëga et Dalberg locc. citt. afferunt, ine
illam lapidem deformem plane rudem ac nulla arte fabrefactam fuisse, omne
immensum apparatum criticum omittere potuit, quem sub
quo nomen originemque statuae Irminsulae quae dicitur, ex
A
baetylo quodam traxisse ortum suum qui arbitrantur, a Zoëga

recte refutantur. A
qualis Romanis Terminus. Storjunkare, juxta mythologiam Lapponicam dominus terrae, silvarum, sub forma lapidis plane rudis colitur, cui idem e
aliquid lucis affert Caroli Magni capitular. 7. . 236: si infidele faculas accenderint, vel arbore
pre
– Ceterum censet J. Grimm, deut
370. cultu saxorum maxime praecellere doctrinam Celticam, qualem Druidae constituerunt. Germanorum erat mo
et rituale
superstitio
Marbodi (†1123.) liber lapidum et Alberti Magni (†1280.) o aluerunt. Graecorum lapidem alectorium facillime recogno
fabulo

> Invictum lapis hic reddit quemcunque gerentem,
> Extinguitque sitim patientis in ore rece

Alias lapis serpentinus victoriam parans praedicatur in poëmate Vindobon. cod. quod Grimm l. c. s. 632. laudat: 'ich höre von den steinen sagen, daz grôze tugent daran lige, die natern und kroten tragen, swer sie habe, der ge
commemoratur Otnit 558. 559. et Vilkinasag. cap. 96. cui aequalis e
pide
etiamnunc lapidibus quibusdam 'holedstone
i. e. saxis cavatis vire
1376 similis amuleti Jarknas dicti mentionem facit, qui idem e dicitur, quem in corona imperatoris Romani immissum orphanum

sive pupillum vocant scriptore
Germania se
Wormii monument. dan. lib. 1. cap. 4. — Trogill. Arnkiel, cymbrische
van eenige verborgene antiquiteten s. 23. Jusjurandum dederunt 'at ursvoelum unnar steini' et 'at enom hvîta helga steini' Edda Saem. 165a. 237b. — Aërolitho
hodie quoque venerantur et asservant, v. Müllenhof schle
volksagen no. 480. — Montem Lusaticum Czornebog dictum urbi Budissin vicinum, cujus alterum latus 'prasica' appellatur ab oraculis petitis, comparare licet cum Romana illa 'bocca della verità' quam supra laudavimus, nec non cum saxo loquente Celtico, quem vocant 'Llech-Llavar' et cum rupe mirabili Druidarum in insula Mona sita, cui nomen e
euro
mirae re
Graali lapis exillix commemoratur, qui e corona Luciferi in terram cecidisse et po
dicitur, quod hodie etiam Genovae o
— Simillimae mythorum Graecorum et Indicorum sunt innumerae paene fabulae de gigantibus, qui lapide
gens monumenta in aeternam memoriam conservat et po
tradit. De nominibus gentium urbiumque a litholatria ductis jam antea disseruimus.

Haec habui, quae de nomine et cultu baetylorum dicerem: quibus pertractatis re
sententiasque hominum eruditorum sub examen vocare. Quantum, idque gravissime peccatum sit in ex
Romanorum, tum ceterarum gentium fabulis, ut ab antiquis ita

maxime ab hodiernis scriptoribus, quis e
quam permulti viri docti jure re
ex
Haud minimam cul
stris, symbolicis qui dicuntur scriptoribus, inter omne
Bro
du sens figuré une fois admis, on y voit facilement tout ce que l'on veut, comme dans le
Ex
cadat: Ihr legt nicht aus, ihr legt hinein.' — Sunt qui in ex
atque adumbrandis fabulis antiquis unam solam viam sequi studeant, quo
errasse videmus: qui sterile
eodemque tempore triticum evellant: vel quorum studia ac labore culturae pro
interpretandi rationibus o
in eorum numero haberi volo, qui praeconce
immaturo examine ad rem tractandam accedant. Friedrich August Wolf, vorle
Stockmann, Leipz. 1831. s. 235: 'keine einzige quelle kann so sein, dass man alle
muss bei jeder mythischen erzählung darauf ge
cher art, ob sie historisch, phy
ist.' — Notissima sunt somnia mythologica Euhemeristarum inter Graeco
Grammatici, quorum dei atque heroe
suum permutant, ut jam non fabulas, sed re
numeri legere credamus. Artem hermeneuticam sive enarrationem fabularum, quas ab antiquis acce

liasse, satis cognitum e
inprimis persuasum habeamus nece
origine derivari non po
collectas in medium proferemus, o
de origine et causis cultus baetylorum plus minusve ine
negari non pote
rem acu tetigisse videtur.

Inter eo
religione tamquam ex primitiva ex
se
sunt Zoëga, Muenter, Dalberg, alii; qui quanquam id non ab
eruditione prae
vix quidem merentur. Fetissismus, qui dicitur, e
rudissimus ac brutissimus, qualem etiamnunc multae vel plurimae
Africae interioris aeque ac Americae et Siberiae gente
qualibuscunque rebus modo utilibus modo nocivis, truncis, sagittis,
cippis, lapidibus, innumeris ceteris honorem divinum perhibent. 'Fe-
tisso e
cujus etymon a latino verbo: fari, duci solet. De
de
dicitur, quod Winterbottom in account of the native Africans of
Sierra Leona tom. 1. pag. 99. a voce portugallica: feticeira, h. e.
incantatrix, derivare mavult; in qua etymologia nihil novi ine
Equidem inveni in Thomas Broughtons historischem lexicon aller
religionen, Dre
fetissismi, qua narratur: 'die Neger zählen auch gewisse steine
unter die fétiche
causis, in commentar. Gottingens. tom. 7. pag. 70-73. in numero
fetissorum complectitur ignem, flumina, coelum, aërolitho

distinguit inter fetissorum, hominum divorum et astrorum cultum.
Boettiger. ideen zur kunstmythologie, Zoëgae o
tylia omnia ad fetisso
censet, justissimam habet. Jam quis crederet, et
que antiquissimis temporibus morem illum colendi lapide
fetisso
in quaque arte scientiaque humana, eum cultum, quo barbari utebantur, po
qui de rerum natura, earumque principiis disquisiverunt? Quis crederet, Graeco
tanto
nobis praebeant: quis crederet, quae
simulacrorum formis, quae in adytis deorum summis honoribus habebantur, nisi vim quandam naturalem vel supranaturalem secretam ine
qui ita de baetyliorum cultu e
Graeco
cantur, cum incultis illis, quas modo commemoravimus nationibus, quae tanto
stupiditas in proverbii consuetudinem veniret. Certe aliae causae cultus baetylorum quaerendae sunt. I
ex fetissismo ducere tentabant, aliam quoque causam quae
qua diversitas modo ex

Idcirco Muenter l. c. pag. 9. ortum et baetyliorum et cultus eorum ab aërolithis duxit, quo
totum per orientem latissime patuit, et sine dubio religio primitiva erat, consociare studet. Quod idem Scheuchzerus vir doctus Tigurinus, ineunte saeculo 18. florens, conjecit in libro cui nomen dedit auctor kupferbibel, in welcher die phy

naturwissenschaft der in der heiligen schrift vorkommenden sachen erläutert wird cap. 38. . 265. seqq. Boettiger et ipse, qui alias causam et originem litholatriae in fetissorum cultu quaerit, a sabaeismo auxilium petit, cujus patria in Aegy
Phrygia ponitur. Jam si quaeritur, quo modo affinitas stellarum cum lapidibus, maxime cum baetyliis probari po
ob
ma fuisse loca et ad conspicienda et ad colenda astra, unde venit, ut innumero
rent homine
quandam divinam insitam attribuisse jam antea ex
inprimis in magnete, in succino, aliis re
illo λίθους ἐμψύχους, quo
apud Eusebium in prae אבנים נפשים qui
hebraice dicuntur, a veteribus stellas de coelo delapsas putato
ex eodem Euseb. lib. 1. 10. intelligi licet: Ἀστάρτη εὗρεν ἀεροπετῆ ἀστέρα, ὃν καὶ ἀνελομένη ἐν Τύρῳ τῇ ἁγίᾳ νήσῳ ἀφιέρωσεν. — A
coelo delapsa genii fugace
lapis ardens e nubibus decasus stella ex
lapide
uti multis exemplis docemur, stellis vero genii sive daemone
heroe
cum symbolis, cum astris et po
quo κίονες ἑπτά, κατὰ τρόπον οἶμαι ἄρχαῖον, οὓς ἀστέρων φασὶν ἀγάλματα. — Beausobre, histoire du Manichéisme, tom. 1. pag. 223: Le
le
le
Juif

apud Judaeo
Joann. Phil. Casselius in diss. περὶ τῶν λίθων κεκραξομένων comment. ad. Luc. 19. 40. multa ad demonstrandam illam superstitionem, quae lapidibus nonnullis vim supranaturalem tribuerat, contulit. In lapidibus numina habitantia a Graecis credita e
fabulae, de permutationibus deorum hominumque in lapide
quarum supra compluria attulimus exempla. Muenter praeterea nummo
cusae conspiciuntur. Miramur, viri doctissimi curas et industriam nonnulla subterfugisse, quae ad sublevandam atque augendam illam de baetyliorum origine o
archus de placitis philo
astris sensisse, e
buisse dicitur. Anaxagoram, Democritum, Metrodorum, alio
massam igneam putasse, notat Plutarchus ibidem. Philo
de astris et lapidibus sententiis antiquam o
quae in saxis ignem elementarem atque principium procreationis jacere contendit, unde venit, ut po
ne
Muenter de errore Eckhelii in doctrina nummorum veterum circa pileo
formas lapidum stellis exornatorum non satis differre a pileis dio
sit in piis de
sae
saxorum cum astris a veteribus creditam, vel ipsum illum honorem divinum, quem Graeci et Romani pariter ac po
iis habuerunt? Stellae insuper lapidibus sunt attributa quaedam numinum, quorum simulacra saxis re

concedimus, eam quam Muenter et alii eruditi homine
rationem originis litholatriae ex
adhibendam e
tamen ad omne
tinere, negemus o
simulacra lignea rudissimarum formarum, trunci, ancilia cetera de coelo cecidisse fabulentur Graeci et Romani: unde facile intelligi
pote
evaderet et sanctitas, qua apud rerum naturalium imperito
baetylia habebantur. Hodie etiam in terris orientalibus interdum
aërolitho
docent: sed cur a Graecis tantus numerus eorum tanquam numina ipsa habita sint, et qua re eorum cultus tam late patuerit, apud eo
quoque, qui miraculorum a sacerdotibus traditorum te
unt, non intelligitur. Satis superque indice
veterum et hodiernorum afferebantur, quibus omnia ex
puto, praeter id solum, ex aërolithorum casu ortam e
baetyliorum religionem. De imbre lapidum, qui Mario consule evenit, scribit Plin. hist. nat. 2. 58. Chronicon Syricum Aboulfaradi sive Gregorii Barhebraei lapidationem anno 769. po
narrat, de qua vid. Silve
l'Égy
phy
– Exod. 28. 24. Ceterum cf. Livium, Plinium, Flavium Jo
Julium Ob
Hodiernorum, qui aërolithorum partem naturalem premebant, inprimis hi sunt: Szarn, lithologie athmo
Chladni, chronologische
niedergefallenen steine und eisenmassen, in Gilbert

phy
vom mond auf die erde gefallen sind. Braunschweig 1804. – Noch ein beitrag zur ge
Vogt
1804. – Boetticher, was ist von den steinen zu halten, die vom Himmel fallen? Deut
über den steinregen bei Lissa, im journal der phy
mineralogie. 8. bd. 2. heft S. 457. – Multa quoque dispersa inveniuntur in his scriptis: Freret, réflexions sur le
dans le
seqq. – Falconnet, sur la pierre de la mère de
pag. 213. – Falconnet, sur le
– Illi qui in aërolithorum imbribus originem baetyliorum et causam litholatriae quaerunt, maxime timorem metumque hominum urgent, quo affecti e
nubibus delapsa. In qua o
versum Lucretii notissimum: Primus in orbe deo
Hume, origine of religion, – Boulanger, antiquité dévoilée, – Dalberg, meteorcultus der alten, – alii, metum ac timorem causam omnium religionum fuisse contendunt. Zoëga quoque inter antiquissimas errore
eventu percul
naturalem virtutem ine
mala abigenda. l. c. pag. 241.

At forma et figura, nec non color aërolithorum, uti hodie novimus, sae
de
tertiam de origine litholatriae o
majoris momenti e

videbimus. Antiquissimis temporibus, quibus ars statuaria in cunabulis quasi fuit, lapide
pro deorum simulacris habebantur. Lapide
virium divinarum e
formaverat, vel paulum modo adjuvante arte humana colebantur. Maxime sublevari videtur haec o
bus honore divino cultis faciei cujusdam humanae ve
rudia atque irregularia conspiciebantur, qualia exempli gratia lapidi Pe
lapidi quem Arabe
dicto, Euthymius Zygabenus in pano
Audiamus te
po
diis coluisse, dicit Dio Chry πολλοὶ τῶν βαρβάρων πενίᾳ τε καὶ ἀπορίᾳ τέχνης ὄρη θεοὺς ἐπονομάζουσι καὶ δένδρα ἄργὰ καὶ ἀσήμους λίθους. — Item Pausanias in Achaicis refert, solenne fuisse antiquitus in Graecia rudibus lapidibus exhibere honore
Böttiger, ideen zur kunstmythologie, bd. 2. herausg. von J. Sillig, s. 135. ἀργοὺς λίθους, quo
ἀεργοῖς λίθοις, recte notat. Re
quibus vid. Arnob. adv. gent. 1. pag. 13. — Clemens Alexandrinus in stromat. πρὶν γ' οὖν ἀκριβωθῆναι τὰς τῶν ἀγαλμάτων σχέσεις, κίονας ἱστάντες οἱ παλαιοὶ ἔσεβον τούτους ὡς ἀφιδρύματα τοῦ θεοῦ. — In onomastico Pollucis, ed. Hemsterhuy
κοιλάναι λίθους εἰς θεοὺ μόρφην, excavare lapide
nem. In eo, quod Joann. S
conjicit, gente
adulteratas sine signis et figuris numini gratiore
e

praeter perfectissima quaeque et o
artium finito apud omne
maxime fieri potuit ornata videmus. Telchine
Rhodi primo
Sic. bibl. 5. 55. Telchinium sive Thelginium nomen a voce θέλγειν, quae denotat incantare, fascinare, derivatur, de quibus vid. Lobeck Aglao

Proxima huic o
baetyliorum in honore permagno et quasi divino quaerit, qui lapidibus pro monumentis constitutis habebatur. Ut a rebus excorsi rudibus ac simplicibus primaevi homine
simulacra deorum pervenerunt: ita quoque antiquissimo memoriae sub
quibus po
sine externo recordationis prae
soli concreditam perire. Quo minus hoc fieret, simulque monumenta illa sine arte constituta longum per tempus durarent, sacro
ut sua ita aliorum habebant. Innumera fere hujus rei sunt apud vetere
aliquid disquisitioni de hac institutione suscipienda praebeant. Magna ex parte memoriam rerum a Diis vel ab heroibus ge
tradiderunt illi lapide
non magnus, cui Silenus insedisse ferebatur, quando in Atticam venit Bacchus, Pausan. 1. 3. — A
alter o
o
evasisse fertur, v. Pausan. 1. 42. — In eadem civitate pro prytaneum saxum erat quoddam Anaclethra dictum, ubi Cererem narrabant Pro

1. 43. — Eleusinii monstrabant petram, cui nomen erat Agelasto
ubi po
Pro
factorum et rerum ge
pyramide
Aegy
pyramide
gratia Bidermann in otior. litterar. part. 1. pag. 136. qua de
litholatria veterum agitur. — De more antiquo apud Hebraeo
monumenta, Ro
morgenland bd. 1. 5. 48. artikel 27. ad 1. Mo
waren sorgfältig darauf bedacht, das andenken an wichtige ereignisse
durch altäre, behauene steine und andere dauernde denkmale zu
erhalten.' — cf. Gene

Hic commemorandi sunt termini, quibus honorem divinum habitum e
et amené l'idololatrie, pag. 160. originem baetyliorum in terminis
quaerit, ac primum quidem baetylum, qui Del
solo studio po
berentur. Sanchuniathon docet, in Phoenicia multa baetylia inveniri,
ibique sacra haberi, tanquam termino
tum saxorum a baetyliis, i. e. aërolithis, atque a terminis excortum
e
lapide
403. ubi Minerva Martem percussura

λίθον εἵλετο χειρὶ παχείῃ
κείμενον ἐν πεδίῳ μελάνα, τρηχύν τε, μεγάν τε,
τὸν δ᾽ ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὖρον ἀρούρης.

Termini et ipsi ab Herme, sive Mercurio nomen acce

cum sermone hebraico, הרם herem, fine
nomen Ἕρμης derivatur, cujus simulacra terminorum simillima fuerunt. Quid quod conjecerint quidam, vocem: 'mark, merkstein affinem e תרפים
theraphim, in viis publicis ponebantur, Ezech. 21. 26. in Iliade cf. Hom. 2. 303.; 22. 326. ubi in memoriam foederis instituti lapis ponebatur. A lapidibus, quibus po
sancienda utebantur, forsitan mo
de quo conferatur, quod supra dictum e
apud Graeco
in quo Ore
22. etiam in sacris litteris notantur, vid. Gene
lapide agitur, quem Jacobus in memoriam somnii erexit, et cui nomen dedit בית־אל beth-el, i. e. domus dei. Cum Jo
Jordanem transgre
poni jussit juxta numerum stirpum I
– Reg. 1. 7. 12. Samuel, fugatis Philistaeis, in memoriam victoriae lapidem po
quam in memoriam victoriae cujusdam po
pote
fuisse videtur, fide non habita fabulis chronistarum, qui eam in recordationem victoriae imperatoris Henrici 5. po
Venerem in magno lapide Brachthan dicto po
bus coluisse Muhamedano
Abrahamum cum pellice Hagar coïisse, aut camelum ei alligasse, cum I
benus in pano
quod omnium intere
Alia exempla praetermitto. A prisca consuetudine, monumenta

affusis unguentis, sertisque et vittis impo
facto consecrare, re
λίθοι ἀληλιμμένοι, sive אבנים נשפים abanim ne
in libro qui inscribitur Phaleg et Canaan, corrigere voluit, pro אבנים נפשים abanim ne
po
sive λίθοι λιπαροί apud Clementem Alexandrinum, nec non apud A
ante Gene τοῖς תרפים theraphim Labanis agitur, mentio fieri non videtur. Illa idola, theraphim dicta, baetylia in modum lapidis Pe
verisimile habeo. תרפים theraphim, a nonnullis certe linguae hebraicae non satis peritis, eadem habebantur cum שׂרפים seraphim, et cum Serapide Aegy
vetere
suam quaeque vox radicem, ut theraphim a verbo תרף tharaph h. e. percontari, oraculum petere, seraphim vero aut a voce hebraica שׂרף urere, aut a Sanscritica: sarpa i. e. anguis, derivetur. Eo
utrumque miscuerunt, fefellit soni similitudo, ratione non habita radicum. Simulacra primo non in ho
stelae aut cippi in deorum honorem fixa sunt, sed ad memoriam et gloriae mortuorum cumulum statuebantur. De lapidum cumulis pro se
torum constructis apud gente
antiquitatt. stat. Helmstad. et Worm in monumentis Danicis, lib. 1. cap. 4. Quae in Hol
in libro, qui inscribitur: Cymbrische
tum se
dicuntur 'hünenbedde vid. Joann. Pickardt, korte be

eenige verborgene antiquiteten, p. 23.

Po

oblitis, an symbolum, an numinis ipsius, an symboli figuram adorarent, praecipue longo temporis spatio intermisso a conditis illis monumentis. Tantum abe

inauditam habeamus, ut naturalibus causis excortam e

prae

demur modo superstitionis no

po

corum morem fuisse, saxa sive quadrata sive rudia ac prorsus inculta, saltem aliam quam saxi speciem prae se non ferentia pro simulacris atque idolis ponere, neque aliter quam numinum simulacris et statuis divinum honorem prohibere, docet Pausanias in Achaicis l. c. ubi de Mercurio Pharensi e

lapidibus constructis disserit. – Zoëga dicit, innumeras e

occurrant hujus generis superstitione

videantur e monumentis, licet nequaquam affirmari po

ab hoc fonte effluxisse. Addit auctor, quin forte a monumentorum instituto natam e

Jove devorato; quod concinnum e

demonstrata, fabulam po

thographis, qui aliter nomen baetylorum ex

Zoëgae dictum viam nobis demonstrat, in qua pergendum sit. Non ex una sola causa ex

lucis afferant eae, quas jam laudavimus, o

alia quoque re

dictum e

Eodem jure, quo nonnulli homine

veteribus cultorum, qualem nobis scriptore

nem eorum cum aërolithis conjecerunt, uti Falconnet, alii, levitate quadam judicandi et praeconce
longe aliud demonstrare et argumentis sub
quod a paucis commemoratur, nedum urgeatur. Ratione enim habita similitudinis plurium baetylorum, ac paene plurimorum, cum phalli notissima figura, persuasum habemus, baetylia magna ex parte nonnisi pro symbolis procreationis serviisse, ac pro
significationem phallorum in my
fuisse plebi, cui longe alium sensum fabulis exornatum persuaserint sacerdote
simulacris lapide
qui vel agriculturae vel procreationi praeerant, quorum inprimis notandi sunt Bacchus, Amor, Cybele, Cere
vero phalli affinem e
cis veterum scriptorum, qui in hanc rem legi po
magnam partem jam attulimus. Vis supranaturalis vel divina, quam vetere
elementaris, atque una cum eo vis procreationis, unde ex
quomodo achati pote
Egregie Zoëga l. c. pag. 213. affinitatem phalli cum cippis, truncis et lapidibus conoidicis illis demonstravit. Boettiger, ideen zur kunstmythologie, bd. 1. s. 54: 'zwei hauptgegenstände in den religionen de
ganz eigenthümlich dem fetischismus, der erstere dem symbolisirten sterndienst.' — Contra Falconnet, qui baetylia fere omnia echinitas habere voluit, Zoëga recte animadvertit, echinitas nunquam habere formam vere sphaericam, neque e
lapide
At nisi echinitae fuerant illa baetylia, quid impedit, quominus af-

firmante de
De priapolithis et hy
solemus: 'venusmuschel vid. Plin. hist. nat. lib. 37. cap. 10. 57.
qui eo
ut concubitu venereo apti viderentur, nisi lapide
account of some remains of the worship of Priapus, pl. 15. pag. 85.
— Hinc ex concha nata e
vid. Lichtensteinii specimen palaeograph. pag. 131. — Quantum
apud Graeco
orientale
Veneris Hiero
collocati erant, quo
Sine dubio cultus Bacchi a phallo sive lingamo ortum suum duxit,
cf. Herodot. 2. 49. — Joni sive 'lingam nomen e
apud quo
In India sunt monumenta immensae altitudinis, consecrata Shivae,
quae pro
cultu e
Dapper's A
secundum de
prorsus simile e
the second part of the A
pro
Mahadevae, dei amoris et procreationis, habeant, refert Friedr. v.
Dalberg, meteorcultus etc. s. 68. — In sacello Casmiriensi, in pagoda Perwuttum sive Puravattam lapidem conoidem Mali-kardi
dictum pro phallo, symbolo e
coli, notant itineraria, quorum cf. Mackenzie's reise nach Indien, 5.
s. 20. — In museis atque antiquariis multae asservantur gemmae

Persicae, quas magna ex parte homine
sunt. Quod fieri po
definita sunt, tanquam amuleta. Similitudo antiquitatum illarum cum fascinis e
pro
cultu Bacchi aliorumque nominum, inprimis vero in my
Graecis et Romanis maxime floruerunt. Accedit, quod plurimorum baetyliorum formam conicam premunt scriptore
erat figurae phalli. Quid quod in voce ipsa affinitas coni cum procreatione ex κῶνος, conus, symbolum membri genitalis, re γοῦνος, cunnus, cognationem habet cum cuneo, γύνη, 'können et 'kennen pariter ac hebraicum verbum ידה jadah, cogno γίγνομαι et γιγνώσκω eandem habent radicem; conus denotat quoque idem quod in graeco sermone φάλος, arcum scilicet aereum in casside elatum. De etymologia phalli v. infra. Kanne, erste urkunde der ge
481. . 74. persuasum habet, lingam, sive phalli cultum Indicum conjunctissimum e
exemplis allatis demonstrare studet. Praetermittamus conjecturas illas, quae quamquam sagacissimi ingenii te
ab omni fundamento ut historico ita critico nimis ab
quas supra perstrinximus, licentia magis excellente
utile
contulimus exempla, iis inprimis numinibus consecrata fuerunt atque pro eorum simulacris habita sunt, quae vel agriculturae, vel procreationi et amori praee
matri Deorum lapidem Pe
Paphicum, Dusari-Baccho vel Veneri Uraniae lapidem, quem dicunt Arabe

addictum fuisse videamus. Quin etiam A
erant, quia in sole symbolum virium masculinarum procreationis venerantur po
habent. E quibus conjectura de nexu lapidum cum phallo clarior evadit. Quod qui mirum putant, vetere
mortua, qualis e
philo
monibus earum geniis. Vis quaedam secreta, veteribus non ex
in magnete, succino, ceterisque lapidibus manife
— Hic baetyliorum cum phallo nexus, qui negari non poterat, multis eruditis tam mirus atque inauditus e
causam originis quaererent. Inter quo
e
mologicis o
recordemur o
formula antiquissima: — per Jovem lapidem! — dictum e
denotat 'zeuge,' te
habere, verisimilius etiam fit exemplis ceteris. In sermone germanico 'zeugen' ponitur pro 'erzeugen' et 'bezeugen.' Graecum vocabulum τέκμαρ cognatum e τέκειν, unde τίκτειν. Deinde apud Graeco ϑρῖον significat et te
dum e עוד ud, h. e. te עד ed, i. e. te
censet Kanne, qui his et multis aliis adjectis argumentis, quae in extenso proferre non potuimus, conjicit, lapidem sacrum, qui pro te
vel phalli symbolum, procreandi vi praeditum, fuisse. — Longe alio modo Zoëga l. c. pag. 213. originem affinitatis baetyliorum cum phalli cultu demonstrat, qui et ipse ab arte etymologica argumenta sua petens, radicem vocis φάλλος cum figuris baetyliorum, cipporum,

terminorum, columnarum comparat. In lingua hebraica עלה alah, significat elationem, ascensum, quemvis motum sursus directum; in co χλης ascendere, unde vocabula φάλης, φάλος, φάλλος, palus, 'pfahl et voce ἄλλειν,
ἄλλεσθαι, saltu se φάλος conus vel apex, φάλαγξ lignum tere
fala, turris. Zoëga d. us. et or. obel. pag. 213: Phale
cujus radix etiamnunc in Aegy
quamcumque rem in altum porrectam significat, nec aliud fuit apud prisco
ad agrum tuendum aut forum de
Zoëga, Aegy Π, T, N tanquam pronunciationis adminicula quibuscunque vocabulis praefigere consuevisse singulas, quae po Π masculinum, T femininum genus, N pluralem numerum significaret. Quod verum ac justum e φ in voce graeca φάλλος in lingua Aegy
quoniam satis in sermone Graeco locus detur ex
re φ, in digammate quod dicitur Aeolico F cujus exempla conferre, supervacaneum e videtur. Etiam vox Hebraica עלה alah, haud dubie cognata cum Graeca ἄλλειν, eum syllabae declarat sonum ע, quem no
pronunciare non solemus, qui tamen graece per digamma Aeolicum reddi pote
mihi po
idoli, quod dicunt 'baphomet.' Jam antea vidimus, lapidum sanctorum cultum latissime patuisse inprimis in terris Orientalibus, et Christiano
etiam temporibus medii aevi plus minusve in eo versato

Conferendum e
Agathensis et Nannetensis. Nomen illud baphometi, de quo sexcentas diversissimas fovebant o
duxisse a dialecto quadam orientali, plurimi persuasum habent, quorum inprimis Hammer vocem illam derivare studet a baphi meta h. e. baptismus igneus. Nicolai originem quaerit in vocibus βαφὴ et μῆτις, baptismus et ratio, orientali sane modo conjunctis, vel genitivo μήτιδος mutato in μήτους. Sunt etiam, qui similitudine quadam soni perducti Baphometum corruptum e
ab
davimus, verisimilem facere adnititur etymologiam a Paphi meta ductam, h. e. conus Paphicus. Baphometum simulacrum quoddam fuisse ad instar Hermis, forma lapidis conici, cujus cultum templarii equite
amuletorum in terris Orientalibus infecti, assumpsissent, omne
consentiunt rerum scriptore
more templariorum, quo neo
equitum superiorum umbilicum o
e
cum cultu lapidis Veneris Paphicae, qualem nobis de
intelligitur. Idolum Baphometi re
humanam barbatam, qui urgent, no
non confundunt o
Venerem cultum fuisse satis constet. Ceterum templario
et Veneri masculae, quae dicitur, deditus fuisse, neminem fugit. Antiquissimum deae Veneris simulacrum conus erat lapideus, modo in umbilici modo in metae formam constructus, inter duas magnas trabe
et luna indicarentur. Unde venit, ut in templo Hiero

duae columnae collocatae nomen acciperent: יכין jachin et בועז boas, h. e. conus a verbo כון kun, i. e. ponere, et בו־עז boas, i. e. in eo vis. Sol et Luna apud omne

se

in fabulis Orientalium symbola habebantur virium procreationis et productivae et rece

Veneris baetylium aërolithus fuerit, uti Boettiger contendit, phallus erat summum naturae symbolum.

Creuzer, mythol. und symbolik 2. s. 495: 'E

gering

al

lichkeit uralter bildnerei so vorge

sprechende

in nummis et gemmis conspicitur, ex

phalli pro amuletis et talismanibus ferri solita erant a sacerdotibus Cybele

tudinem eorum cum baetylis magnis, et ipsa baetylia haberentur. Ve

inprimis ea numina, quae agriculturae et procreationi praeerant, colebantur. Similem fovebant cultum Hindo

amoris et procreationis symbolum, non modo lapide

verum etiam arbore

uti exempli gratia Kaldeir arborem quamdam, cujus radice

mam phalli simillimam, symboli dei Shivae, praebent, quapro

a Francogallis appellari solet: 'l'arbre indécent.' Ex Mani, quod denotat puerum, phallum et ficum, juxta co

Bhavani et Shiva-lingam oriebantur. Cabirium my

cum hoc phalli cultu, non dubium e

1. 915. cod. Paris, Kabirium fuisse tre

Axiokersam et Axieron, sive Plutonem, Pro
Nonnulli adjungunt Casmilon, qui te
erat. Ceterum cf. K. O. Mueller, Orchomeno
eine einzelne ableitung de
die Indische, und die analogie von Para-brama, Bhavani, Lingam,
Brama, Wishnu, Shiva mit He
Axiokersa und Axiokerso
ist Shiva-lingam dem Axiokerso
procreandi in lapidibus insitam vetere
busdam intelligi licet. Agdus ingens rupe
gravida facta Agde
tur. Simili modo Mithras misogynus rupem gravidam fecit, a qua
juvenis Diorphus natus e
illum Horatianum, qui in proverbii abiit usum, cum his fabulis
conferre:

Parturiunt monte

tempora ut veniamus, recordari subit ultimorum ve
Priapi et phalli indicantium, quae re
Etienne, apologie pour Hérodote, tom. 2. pag. 253. notat, sancto
quo
René qui dicantur, sterilitatem muliebrem solvere po
atque idcirco phallo
dedito
collo tamquam amuleta ferre dicuntur. Similis e
superstitio quaedam, quae I
S. S. Co
– Nihil novi sub sole! Idem, quod hodie sacerdote
amuletorum et talismanium fabulantur, jam multis saeculis antea
pleb

coelo ipso in terram missum crediderat. Renovata e
my

Iis, quas jam contulimus, caussis litholatriae, addi po
jam ultima, quam quidem in fraude sacerdotum quaerimus, qui in oraculis edendis et in miraculis faciendis baetyliorum viribus in sua commoda utebantur. Arte
exercebant secuti proverbium illud notissimum: 'mundus vult decipi, ergo decipiatur!' jam veteribus notas fuisse, indicant nonnulli apud rerum scriptore
so citavimus. Sanchuniathon, ubi distinguit inter baetylia majora et minora, haec talia notat, quorum adjutorio prae
ra prae
prae
exemplum praebet Helenus vate λιθικά commemorant, qui lapidem A
Eusebius ille medicus, cujus Damascius in vita I
apud Photium l. c. mentionem facit. Hunc Eusebii lapidem sanctum signis et lineis magicis pictum fuisse, qualia etiamnunc in museis asservantur amuleta, diserte notat auctor in Photii bibliotheca, pag. 1062. Neque e
cum no
mum lapidem tollere pote
superstitione capto
Cum barbarorum cultu numinum et omne
superstitio
und mythologie, bd. 3. s. 50: 'Baetylien, pygmäenidole, geweihete binden, amulete wurden in den händen der ade
später be
Römern zu wirksamen dingen.'

Jam paucis re
hodiernorum scriptorum de origine et caussis litholatriae, quibus, quid insit fal
sub examen vocavimus, argumentis, eam habemus persuasionem, uti omne
ex una sola caussa ex
minusve errasse, qui hanc viam ingrederentur. Contra in origine litholatriae in qua vetere
fuerunt, demonstranda, varias ratione
inter omne
solam ex
fuerunt: quod aliter fieri non potuit, cum videremus, fetissismum cum sabaeismo et primitivo et cum degenerato maxime cognatum, quin conjunctissimum fuisse: cf. Hartmann, gemälde von Arabien und aufklärungen über A
der ursprünglich in Arabien zu hause war, artete in bilderdienst und baetyliencultus aus. — Eorum, qui partem naturalem fabulae et cultus baetyliorum solam premebant, atque in ea caussas originis litholatriae quaerebant, nomina sola afferre satis habuimus, cum ab eo, quod hic nobis tractandum erat, nimis abe
disseruerunt. Eorum contra, qui partem antiquariam urgebant, fere omne
Idcirco in fetissorum atque astrorum cultu, in monumentorum institutione, inprimis artis statuariae initiis, in aërolithorum lapidationibus, in cultu deorum qui procreationi praeerant, prae
phalli cultu, denique in circulatoriis sacerdotum prae
quae
ex
antiquitatis studii periti omnia contulerunt.

Vita

Natus sum ego Franciscus Ludovicus Boe
Jul. h. s. a. 30. patre Joanne Menotheo, matre Carolina Friderica e gente Ehrhardt, quo utroque parente adhuc superstite laetor. Fidem profiteor evangelicam. Primis litterarum rudimentis imbutus vere a. 1844. in quartum ordinem gymnasii S. Crucis, quod rectore Groebel, po
rece
instructus autumno a. 1849. in universitatem Lipsiensem me contuli, cujus civibus Buelavio Rectore Magnifico adscriptus sum, ubi primum studiis theologicis, po
tria seme
Anger, Brockhaus, Drobisch, Fechner, Fricke, Hartenstein, Niedner, Ro
universitatem Friderico-Guilielmam transivi, cujus civibus Twe
Rectore Magnifico adscriptus nomen dedi apud Dove Decanum. Scholis interfui doctissimorum virorum: Benecke, Boeckh, Bo
Grimm, v. d. Hagen, Hertz, Massmann, Ranke, Trendelenburg. Quibus omnibus meis praece
debeam gratiam, pio animo semper reminiscar.